

УДК 338.242

DOI: 10.33813/2224-1213.25.2021.16

Хлистун Олена Сергіївна

*доктор культурології, доцент,
завідувач кафедри фешн та шоу-бізнесу,
Київський національний університет культури і мистецтв
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1764-6559>
with_joy@ukr.net*

Крупа Оксана Петрівна

*викладачка кафедри фешн та шоу-бізнесу,
Київський національний університет культури і мистецтв
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7387-7565>
oksanakrupa24@gmail.com*

МЕНЕДЖМЕНТ МИСТЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ МАЙБУТНЬОГО: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ, ВИКЛИКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Метою статті є розкриття сутності та обґрунтування ключових векторів перспективного розвитку інноваційно орієнтованої моделі мистецького університету майбутнього з означенням потенційних викликів і трансформацій від їх реалізації. **Методологія дослідження.** Результати дослідження отримані шляхом застосування таких методів: аналізу і синтезу, дедукції та індукції при дослідженні менеджменту університетів, ключових концепцій менеджменту організацій і системного підходу при визначенні місця та ролі університетів у забезпеченні сталого розвитку сучасного суспільства. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні того, що гарантом успішного сталого розвитку економічних систем, а саме: забезпечення економічного зростання, підвищення соціального добробуту населення та сприяння культурному процвітанню нації, виступає успішна розбудова та подальший розвиток університетської освіти. Саме гармонізація взаємовідносин освітніх установ з усіма учасниками цього процесу забезпечить відчутні позитивні ефекти в майбутньому. **Висновки.** За результатами дослідження підсумовано, що визначені перспективні вектори розбудови інноваційно орієнтованої моделі управління університетами можуть також породжувати відповідні виклики та трансформації в системі менеджменту

вищої освіти. Тому активна участь усіх зацікавлених сторін у процесі управління, а також вчасне реагування і прийняття оптимальних управлінських рішень з боку менеджерів усіх рівнів є необхідною умовою для забезпечення розвитку університетського сектору за сучасних умов глобалізаційних перетворень.

Ключові слова: управління вищою освітою, мистецький університет, ринок освітніх послуг, глобалізаційні виклики, трансформації.

Хлисту́н Елена Сергеевна

доктор культурологии, доцент,

заведующая кафедрой фешн и шоу-бизнеса,

Киевский национальный университет культуры и искусств

Крупа Оксана Петровна

преподаватель кафедры фешн и шоу-бизнеса,

Киевский национальный университет культуры и искусств

Менеджмент художественного университета будущего:

векторы взаимодействия, вызовы и трансформации

Целью статьи является раскрытие сущности и обоснование ключевых векторов перспективного развития инновационно ориентированной модели университета искусств будущего с определением потенциальных вызовов и трансформаций от их реализации. **Методология исследования.** Результаты исследования получены путем применения следующих методов: анализа и синтеза, дедукции и индукции при исследовании менеджмента университетов, ключевых концепций менеджмента организаций и системного подхода при определении места и роли университетов в обеспечении устойчивого развития современного общества. **Научная новизна** заключается в обосновании того, что гарантом успешного устойчивого развития экономических систем, а именно: обеспечения экономического роста, повышения социального благосостояния населения и содействия культурному процветанию нации, выступает успешное построение и дальнейшее развитие университетского образования. Гармонизация взаимоотношений образовательных учреждений со всеми участниками этого процесса обеспечит положительные эффекты в будущем. **Выводы.** По результатам исследования сделан вывод, что указанные перспективные векторы развития инновационно ориентированной модели управления университетами могут также порождать и соответствующие вызовы, трансформации в системе менеджмента высшего образования. Поэтому активное участие всех заинтересованных сторон в процессе управления, а также своевременное реагирование и принятие оптимальных управленческих решений со стороны менеджеров всех уровней является необходимым условием обеспечения развития университетского сектора в современных условиях глобализационных преобразований.

Ключевые слова: управление высшим образованием, художественный университет, рынок образовательных услуг, глобализационные вызовы, трансформации.

Khlystun Elena

D.Sc. (Cultural Studies),

Associate Professor,

Head of the Department of Fashion and Show Business,

Kyiv National University of Culture and Arts

Krupa Olena

Lecturer at the Department of Fashion and Show Business,

Kyiv National University of Culture and Arts

Management of art university of the future: development vectors, challenges and transformations

The purpose of the article is to reveal the essence and substantiate the key vectors of perspective development of the innovation-oriented model of the art university of the future with the definition of potential challenges and transformations from their implementation. **The research methodology.** The results of the study are obtained by applying the following methods: analysis and synthesis, deduction and induction in the study of university management, key concepts of organizational management and a systematic approach in determining the place and role of universities in ensuring sustainable development of modern society. **The scientific novelty** lies in the substantiation that the guarantor of successful sustainable development of economic systems, namely ensuring economic growth, improving the social welfare of the population and promoting the cultural prosperity of the nation, is the successful formation and further development of university education. The harmonization of relations between educational institutions with all participants in this process will provide tangible positive effects in the future. **Conclusions.** According to the results of the study, it is concluded that the identified promising vectors for the development of innovation-oriented model of university management may also generate appropriate challenges and transformations in the management system of higher education. Therefore, the active participation of all stakeholders in the management process, as well as timely response and optimal management decisions by managers at all levels is a necessary condition for ensuring the development of the university sector in the modern globalization conditions.

Keywords: *higher education management; art university; educational services market; globalization challenges; transformation.*

Актуальність теми дослідження. Вища освіта та менеджмент освітніх інституцій усе частіше стають об'єктами наукових інтересів сучасних дослідників у міжнародному, національному й регіональному вимірі. Це частково відображає економічну роль, відведену вищій освіті в сучасній «економіці знань», а також її значення для формування ключових принципів забезпечення соціальної справедливості, мобільності інноваційно орієнтованої робочої сили, соціальної згуртованості й інтеграції міжнародної і вітчизняної спільноти. Своєю чергою, сфера мистецтва й творчих індустрій виступає потужним стимулятором для розвитку та розбудови сучасного суспільства.

За таких трансформаційних умов господарювання наслідки від прогресивної розбудови мережі мистецьких закладів освіти відображені на локальному, регіональному рівні поряд з національним і глобальним, а також формують рівень життя громадян окремих територіальних кластерів і рівень добробуту країн світової співдружності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположні аспекти концепції сталого розвитку університетського сектору всебічно висвітлено в працях вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: Дж. Айзенберга [4], Д. Ганна [4], А. Дасгупта [3], М. Краго [4], Ф. Монтресора [4], Л. Парфьонової [1], Ж.-М. Франгоса [4], В. Шарма [5] й ін. Утім потребує додаткової уваги саме ідентифікація ключових векторів перспективного розвитку університетського менеджменту, що забезпечить необхідні умови для створення інноваційно орієнтованої та якісно нової моделі мистецького університету майбутнього, яка зможе вчасно реагувати на мінливі умови глобалізованого ринкового середовища.

Метою статті є окреслення та обґрунтування ключових векторів перспективного розвитку інноваційно орієнтованої моделі мистецького університету майбутнього з означенням потенційних викликів і трансформацій від їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Активізація наукового інтересу до менеджменту університетського сектору частково є наслідком прогресивного зростання рівня охоплення населення вищою освітою за останні десятиліття, а тому, як наслідок, сьогодні її характер і результати діяльності освітніх інституцій вищої ланки відчутно впливають на переважну більшість сфер життєдіяльності всіх членів суспільства, незалежно від того, чи беруть вони участь безпосередньо в продукуванні освітніх послуг. До прикладу, на рис. 1 представлено динаміку коефіцієнта охоплення населення вищою освітою ключових територіальних кластерів у часовому проміжку 2010–2019 роки, розробленої на основі показників Інституту статистики ЮНЕСКО [6].

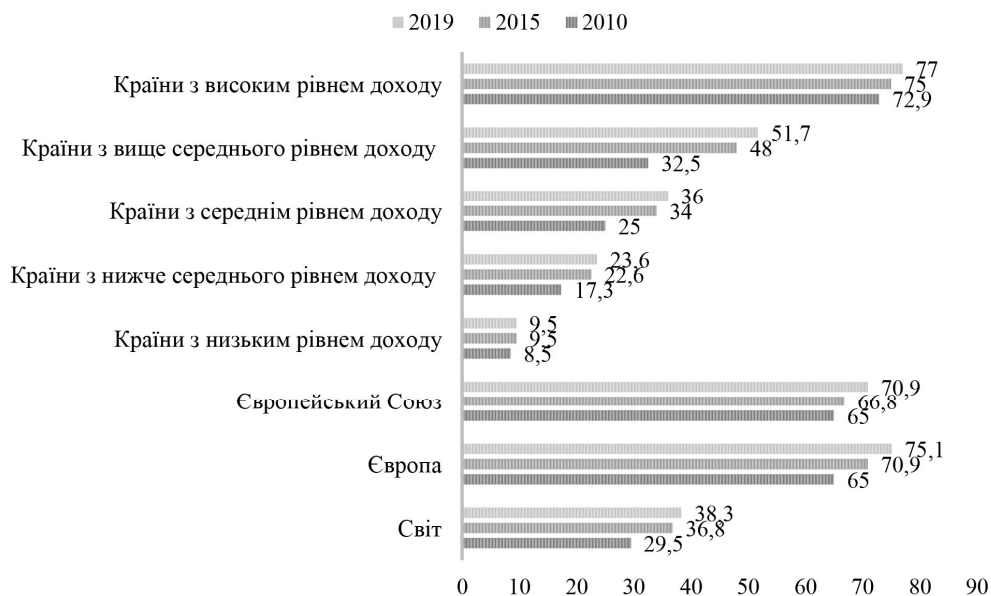

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта охоплення населення вищою освітою в часовому проміжку 2010–2019 роки

Джерело: авторська розробка на основі [6].

Загалом для всіх досліджуваних територіальних груп зазначений індикатор поширення послуг вищої освіти демонструє сталу тенденцію до зростання, зокрема, для країн європейської співдружності він збільшився на 10%, а для країн світу загалом – на 8,8%. Квантовий стрибок щодо згаданого вище індикатора здійснили країни з вище середнього рівнем доходу, адже за досліджуване десятиліття охоплення населення послугами освітніх інституцій вищої ланки для них зросло на 19, відсоткові позиції. Передусім, такі трансформації свідчать про серйозні наміри урядів цих країн щодо нарощення та посилення власного освітнього потенціалу й про усвідомлення провідної ролі саме вищої освіти й університетів, які забезпечують її

реалізацію, у сприянні сталому та прогресивному розвитку економічних систем.

Маємо визнати, що чимала кількість інноваційних досліджень визначені політичними чинниками модернізаційних рішень урядів країн та обумовлені появою якісно нових проблем прикладного характеру, що потребують негайного вирішення та вчасного реагування зі сторони управлінців усіх рангів. Цікавою особливістю цих досліджень є притаманна широка варіація професійної спрямованості дослідників, що провадять науково-пошукову діяльність відповідно до зазначеної проблематики. Доречно відзначити, що вони реалізують дослідницькі програми та проекти як у середині, так і за межами сектору вищої освіти, відображаючи інтереси різних зацікавлених сторін і передумови розвитку та становлення освітніх систем. Додатковими стимулами для здійснення активних наукових пошуків також виступають масовізація послуг вищої освіти, становлення інноваційно орієнтованого суспільства знань, посилення рівня соціальної рівності, клієнтоорієнтованість і ринковоорієнтованість (маркетизація) університетського сектору, зокрема мистецького профілю.

Враховуючи наявні трансформації сучасних економічних систем і господарських механізмів, наголосимо, що вітчизняні мистецькі університети майбутнього не зможуть існувати й надалі ізольовано без налагодженої та гармонійної взаємодії із гравцями бізнес-середовища, зокрема бізнес-агентами творчих індустрій. Крім того, аналізуючи шлях становлення взаємодії глобального освітнього й економічного простору, зазначимо, що така співпраця між університетами та бізнес-корпораціями стала рушійною силою для багатьох відкриттів, адже суспільству відомі яскраві приклади плідної співпраці між університетами, галузевими партнерами та стартапами. До прикладу, багато інноваційних ідей отримано саме в результаті проведення досліджень у межах співпраці сучасних освітніх установ і бізнес-агентів.

Щодо окресленої вище проблематики взаємодії університетів з гравцями бізнес-середовища свої припущення висловив Жан-Марк Франгос – головний директор з питань інновацій у ВТ (British Telecom). Він наголосив на наявності беззаперечних переваг як для університетів, так для бізнес-гравців і громадськості загалом від такого виду взаємодії. Успішним прикладом автор вважає результат співпраці власної компанії ВТ із британським університетом Ессекс, у результаті чого було розроблено алгоритми планування та реалізації практичних завдань, які забезпечили швидке й успішне виконання більш ніж 400 000 додаткових робочих кейсів протягом року. Також було уведено в дію низку інноваційних проектів з використанням провідних стартап-технологій з метою модернізації механізмів забезпечення комунікацій [4]. Тому цілком очевидним є те, що пошуки оптимальних управлінських рішень щодо комплексних викликів соціального, економічного, екологічного та культурного спрямування дедалі більше потребують акумулювання зусиль менеджерів сучасності в гармонізації відносин «університет – бізнес-агенти» задля досягнення синергетичного ефекту.

Стосовно цього питання влучно висловився дослідник А. Дасгупта [3], який зазначив, що такі взаємовідносини мають, передусім, симбіотичний характер, за якого обидві сторони отримують бажані позитивні ефекти. Університети готують висококваліфікованих фахівців для бізнес-середовища, які здатні вирішувати сміливі завдання сучасних підприємців, тоді як бізнес-середовище надає новим випускникам розширені можливості та робочий простір для реалізації креативних ідей і забезпечує їх першим робочим місцем. Важливо також відмітити, що та інноваційна науково-дослідницька робота, яку здійснюють у сучасних університетах, апробує в подальшому свої практичні результати й досягнення в операційній діяльності реальних підприємств і допомагає розв'язати відповідні протиріччя в діяльності ринкових агентів.

Додатково необхідною умовою гармонізації та забезпечення оптимального балансу в таких взаємовідносинах автор визначає релевантну адаптацію освітніх програм, що пропонують університети споживачам освітніх послуг, до реальних запитів трансформаційного ринкового середовища, а також поетапне й поступове приведення їх у відповідність до потреб галузевих бізнес-гравців. Досить показовим є те, що в переважній більшості випадків саме внаслідок реалізації таких колабораційних дуетів «освітній агент – бізнес-агент» продукуються інноваційно-спрямовані, прогресивні й актуальні для всіх зацікавлених сторін теми досліджень, що, у кінцевому рахунку, сприяють всесторонньому розвитку й приносять реальну економічну, фінансову та соціальну користь [3]. Перспективні вектори успішної колаборації цих двох потужних гравців ринкового простору представлено на рис. 2.

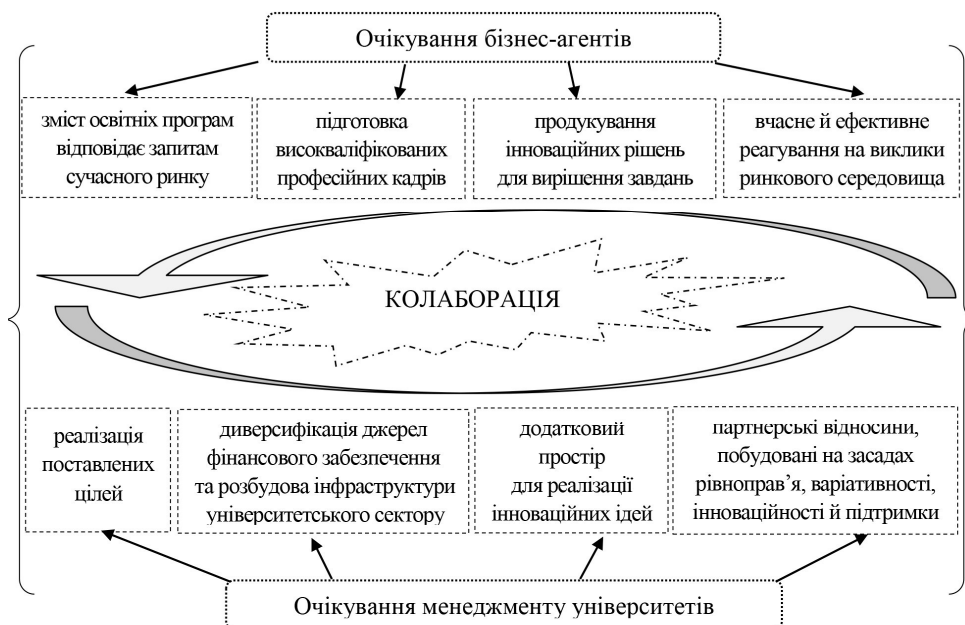

Рис. 2. Перспективні вектори успішної колаборації «мистецький університет майбутнього – бізнес-агент»

Джерело: авторська розробка на основі [3].

Доцільно звернутися також до результатів плідних напрацювань пленарного засідання експертів Всесвітнього економічного форуму щодо вирішення питань реалізації трансферу інноваційних технологій [4], на якому було окреслено орієнтований перелік перспективних викликів і можливостей щодо розвитку університетського сектору майбутнього. Тут варто, на нашу думку, розглянути більш детально три ключові перспективні шляхи розбудови та формування якісно нової, інноваційно орієнтованої моделі університету майбутнього (зокрема мистецького профілю), які представили експерти форуму.

Першою і водночас визначальною є роль локального менеджменту університетів щодо виявлення та примноження творчого потенціалу власної освітньої установи. Експерти дослідження зазначають, що співпраця університетів з бізнес-агентами потребує ретельного управління та може мати багато переваг. Сюди належить і двосторонній потік ідей: результати проведених досліджень можуть надходити напряму до підприємств, а також бути пов'язані з питаннями дослідження ринкових суперечностей. Тому така співпраця може бути важливим засобом диверсифікації потоків доходів для фундаментальних досліджень мистецьких університетів майбутнього.

Одночасно з отриманими ефектами менеджменту мистецьких університетів буде необхідно переглянути основні концепти реалізації кадрової політики, зокрема, більш широко реалізовувати гнучку політику заохочень персоналу та виправдання їх очікувань щодо фінансових винагород. Такий прогресивний управлінський підхід забезпечить збереження і нарощення кадрового потенціалу освітніх установ і сповільнить відтік висококомпетентних фахівців до підприємницьких осередків, тим самим сприяючи подальшій розбудові університетського потенціалу. Альтернативним шляхом вирішення зазначеної проблематики може виступати наближення академічних лабораторій і дослідницьких центрів щодо реалізації проєктів безпосередньо до бізнес-агентів або їх розміщення на території підприємств. Такий досвід проведення практичних занять забезпечить адекватний і своєчасний характер обміну інноваційними ідеями та сприятиме оптимізації взаємовідносин сторін.

Яскравим прикладом такого підходу є лабораторія ABR університету Ватерлу в Канаді. Вона була створена з метою комерціалізації результатів дослідження сфери нейрології, утім така універсальна модель побудови взаємовідносин може бути апробована й в освітніх установах мистецького напрямку, адже, передусім, вказана наукова лабораторія розвиває сучасну культуру поведінки освітян з метою підвищення їх публікаційної активності та сприяє активізації їх участі в проведенні досліджень на базі таких академічних лабораторій. З метою покращення продуктивності праці науковців було також створено гнучкі графіки роботи для тих працівників, які залучені до такої співпраці, а тому вони отримали час як для проведення досліджень, так і для реалізації вчасного виконання освітянських обов'язків перед університетом [2]. Для сучасних менеджерів украй важливо також враховувати персональні потреби й особливості діяльності кожного працівника, адже відчувати цінність на своє-

му робочому місці – найефективніша й така, що відповідає останнім запитам сучасного ринку, мотивація для трудових ресурсів.

Наступним перспективним шляхом розбудови інноваційно орієнтованої моделі університету майбутнього експерти визначають активізацію участі бізнес-агентів у стимулюванні розвитку соціальних наук. Щодо цього питання свою думку висловила М. Краго – заступниця директора з наукових досліджень та інновацій в канадському університеті Макгіл [4]. Вона вказала на зростаючу роль соціальних наук в останні часові періоди становлення сучасного суспільства й акцентувала на взаємному впливі цих наук на соціум. Так, з одного боку, робота дослідників соціального спрямування стає підґрунтям для створення інноваційних товарів і послуг сучасності, а з іншого – вона продукує вектори соціальної взаємодії та взаємовпливу технологічних інновацій на сучасне ринкове оточення. А тому сьогодні наявні всі необхідні умови для успішної синергетичної реалізації співпраці «наука – технології – соціальні науки».

Насамкінець, гнучкість роботи університетських відділів трансферу інноваційних ідей і технологій експерти визначили як третій ключовий перспективний вектор розбудови інноваційно орієнтованої моделі університетського сектору. У цьому контексті науковці встановили унікальність організації механізму передачі інноваційних ідей і технологій від освітнього закладу до бізнес-агента. Вважають, що кожен такий випадок є особливим, а тому передбачають створення особливих форм адаптації. Зокрема, дослідження в більшості випадків реалізують на базі університетських осередків, однак їхня комерціалізація відбувається поза ними й потребує чималих зусиль. Тому доцільно на сучасному етапі становлення такої співпраці починати формувати основи механізму реалізації збуту інноваційних продуктів і послуг уже на етапі проведення досліджень. Це потребує значних фінансових ресурсів, а тому цілком доречною є роль третьої, не менш важливої, сторони такої взаємодії – держави [4].

Передача технологій від мистецького університету до відповідної профільної галузі економіки – це не універсальний сценарій. Іноді дослідження проводять в університеті, а потім комерціалізують поза ним, в інший час комерціалізація починається вже на етапі проведення дослідження. Надати необхідну підтримку закладам освіти вищої ланки та бізнес-партнерам у реалізації цієї діяльності життєво важливо, оскільки від цього залежить подальший розвиток трансферу технологій від університетів до ринкового середовища в середньо- та довгостроковій перспективі.

Яскравим прикладом реалізації такої тривекторної взаємодії є дослідницька корпорація «Лабораторії квінтесенції» (*Quintessence Labs*), засновник якої В. Шарма починав підприємницьку діяльність на початку 2000-х років із проведення досліджень в університетському контексті та за підтримки державного фінансування. Він із самого початку окреслив провідну мету компанії як комерціалізація інноваційних технологій, а тому його пошук корпоративної підтримки на етапі досліджень був обґрунтованим. Як наслідок, дослідник визначає університетські відділи забезпечення трансферу технологій як ключовий елемент взаємодії всіх трьох гравців, адже

вони керують навігацією заявок на отримання державних грантів і допомагають корпораціям ефективно й швидко налагодити комунікації з освітніми осередками [5].

Цікавими та вартими уваги є також міркування вітчизняної науковиці Л. Парфьонові [1, с. 92], яка наголошує на дуальному характері інноваційної моделі управління університетом. Таке бачення пояснює через одночасне представлення університету і як суб'єкта ринкової економіки, і як соціального осередку. Відповідно до авторського бачення, освітні послуги набувають товарного вираження і стають об'єктами реалізації ринкових відносин. За таких умов менеджмент мистецького університету має приймати гнучкі та виважені управлінські рішення, що враховують творчу й управлінську перспективу.

Висновки. Підсумовуючи окреслені вище перспективні вектори розбудови інноваційно орієнтованої моделі управління, а також виклики й трансформації, появу яких вони можуть спровокувати, вважаємо за необхідне наголосити на важливій ролі участі всіх зацікавлених сторін у цьому процесі.

Лише шляхом забезпечення реалізації комплексного підходу у вирішенні питань щодо управління університетами можливо досягти позитивного синергетичного ефекту як економічного, фінансового, так і культурного, соціального характеру.

Список використаних джерел

1. Парфьонова Л. Місце та роль системи вищої освіти у сучасному суспільстві. *Економіка розвитку*. 2012. № 3 (63). С. 9 –96.
2. ABR. About us. Brain research. URL: <https://appliedrainresearch.com/about-us/> (дата звернення: 16.06.2021).
3. Dasgupta A. Finding the right fit in academia and industry collaboration. *Geospatial World*, 2017. URL: <https://www.geospatialworld.net/article/expectations-in-academia-and-industry-collaboration/> (дата звернення: 16.06.2021).
4. Gann D., Montresor F., Eisenberg J. 3 ways to nurture collaboration between universities and industry. *World economic forum*, 2018. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/3-ways-to-nurture-collaboration-between-universities-and-industry/> (дата звернення: 16.06.2021).
5. Quintessence Labs. Overview. The Global Leader in Quantum Cybersecurity, 2021. URL: <https://www.quintessencelabs.com/about-us/> (дата звернення: 16.06.2021).
6. UNESCO Institute for statistics. School enrollment, tertiary (% gross), 2020. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR> (дата звернення: 16.06.2021).